

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในแถบ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส อันเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหลายกลุ่มชนอาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่อดีตกาล ถึงแม้จะมีความแตกต่างในเรื่อง เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่สามารถที่จะดำเนินชีวิตในความแตกต่างและความหลากหลายนั้น ได้อย่างมีความสุขมาช้านาน ทั้งนี้เพราะชนทุกกลุ่มปฏิบัติตามวิถีวัฒนธรรมของตนเองอย่างมีเอกลักษณ์และโดดเด่น ทำให้เกิดการเชื่อมโยงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มแน่นแฟ้นกันได้เป็นอย่างดี

ปัตตานีเคยเป็นรัฐอิสระ เป็นส่วนกลางการปกครอง การค้า และวัฒนธรรม มีการติดต่อค้าขายกับอินเดีย อาหรับและเปอร์เซียมาช้านาน ทำให้เกิดปัจจัยอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ และวัฒนธรรมชาว-มลายู ฮินดู อาหรับ เปอร์เซีย ผังลึกยิ่งขึ้น ส่งผลทำให้การเลื่อนไหลและปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมหนึ่งไปยังอีกวัฒนธรรมหนึ่ง อันเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะการได้รับระบบคตินิยมเชื่อทางศาสนาของกลุ่มชนในท้องถิ่น รวมทั้งจารีตประเพณีและพิธีกรรม ทำให้เกิดอาชีพทำกริชกันอย่างแพร่หลาย จารีตการทำกริชจะมีลักษณะที่โดดเด่น คือ หลังจากสิ้นสุดขั้นตอนการทำกริชแล้วจะนิยมรำกริช ซึ่งเห็นได้ชัดในกระบวนการของวัฒนธรรมทำกริช

กริช เป็นอาวุธชนิดหนึ่งที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมชาวไทยมุสลิมในเขตภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ซึ่งตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ระบุว่า การใช้กริชในดินแดนแถบนี้คงจะได้รับอิทธิพลมาจากชวามานานแล้ว บทบาทของกริชต่อชุมชนมุสลิมนั้นมีความสำคัญทั้งในสถานภาพทางสังคม ชีวิตประจำวัน และพิธีกรรม ได้แก่ การมีกริชไว้ในครอบครองเพื่อแสดงความเป็นชายชาติ บ่งบอกถึงฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และยศถาบรรดาศักดิ์ การใช้กริชต่อสู้ในระยะประชิดตัว การใช้กริชในการรักษาโรคและจัดสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย

ในสังคมไทย มีการแสดงที่เกี่ยวกับการรำกริชที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการและเจ้านายในราชสำนักและการรำกริชแบบพิธีกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน การแสดงแบบราชสำนักน่าจะมีมาตั้งแต่ต้นรัตน โกสินทร์หรือก่อนหน้านั้นเห็นได้จากการแสดงรำกริชในละครเรื่องอิเหนา ซึ่งเป็นวรรณกรรมราชสำนัก จุดมุ่งหมายในการรำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น อิเหนาตัดดอกไม้และฉายกริชเพื่ออวดฝีมือการใช้อาวุธ รำเพื่อประกอบพิธีกรรม เช่น สุหรานากง

รำกริชเพื่อบวงสรวง และครุฑาแบหลารำเพื่อฆ่าตัวตายตามพระสวามีอันแสดงถึงความรักและชำระล้างบาปให้สามีตามหลักการทางศาสนา ดังนี้ จะเห็นได้ว่ารำกริชแบบราชสำนัก นั้น รำได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงและเป็นการแสดงที่นำมาจากกระบวนการรำของช่างทำกริชและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมของชาวโบราณ

ส่วนการแสดงแบบพิธีกรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับวัฒนธรรมฮินดู-ชวา ที่ถือเอาพระศิวะผู้ประสิทธิ์ประสาทสรรพสิ่งทั้งปวง เป็นทั้งผู้สร้างและผู้ทำลาย ชาวชวาเชื่อว่ากริชเป็นตัวแทนพระศิวะ¹ ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความเชื่อว่าการมีกริชประจำตัว ประจำครอบครัว หรือการใช้กริชในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ล้วนเป็นมงคลและทำให้สิ่งอัปมงคลไม่อาจทำร้ายได้ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำขวัญข้าว เพื่อเป็นสิริมงคลทำให้มีความเจริญงอกงามออกดอกออกผล การเก็บกริชไว้ในยุ้งข้าว เพื่อให้คุณในทางทำไร่นาจะบันดาลให้การทำไร่นาได้ผล การนำไปแช่น้ำหรือล้างน้ำ น้ำที่ได้มาไปประพรมพันธุ์ข้าวปลูกก็จะทำให้พันธุ์ข้าวงอกงามโดยไม่มีตัวแมลงหรือศัตรูพืชต่างๆ มาเบียดเบียน พิธีกรรมการใช้กริชของประชาชนทั้งที่เป็นคนไทยพุทธ ไทยมุสลิม และคนเชื้อชาติจีนจึงมีอย่างแพร่หลาย เพื่อการยังชีพและดำรงชีพในลักษณะของการใช้อาวุธและการใช้อาวุธประดับร่างกาย การใช้เป็นสิ่งบำรุงขวัญตามคติความเชื่อ ขนบประเพณีและพิธีกรรม แม้ว่าพิธีกรรมบางอย่างที่เกี่ยวกับกริชจะลดลงไปแต่กริชก็ยังเป็นส่วนสำคัญของเครื่องแต่งกายและยังเป็นส่วนสำคัญของการแสดงการแสดงรำกริชซึ่งรำในพิธีกรรมประลอง การประลองกริช รำได้เฉพาะผู้ชาย อันเป็นพิธีกรรมของชาวโบราณที่แพร่หลายเข้ามาในจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ารำกริชแบบราชสำนัก และแบบพิธีกรรมในการดำเนินชีวิตมีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาทั้งสองแบบ

“กริช” มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต เริ่มตั้งแต่การทำกริช ช่างทำกริชเองต้องมีการปฏิบัติตัวช่วงเวลาที่ต้องยึดหลักปฏิบัติดังนี้

08.00-11.00 น. ทำกริช (ตัวกริช, หัวกริช, ใบกริช, ฝักกริช)

14.00-16.00 น. ทำกริช (ตัวกริช, หัวกริช, ใบกริช, ฝักกริช)

¹ ติพะลี อดิเตนุ และคณะ, “การอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการทำกริชรามันห์ ตำบลตะโล๊ะเหลล อำเภอรามันห์ จังหวัดยะลา,” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2546.

16.00- 17.00 น. ช่างทำกริชต้องมารวมกันเพื่อรำกริชถวายพระศิวะ ซึ่งกระบวนการของการรำกริชจะมีความสำคัญ ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งเมื่อเสร็จจากการทำกริชเสร็จแต่ละเล่มแล้วจะต้องมีการรำกริชจึงจะครบพิธีการทำกริช และถือว่าเป็นการออกกำลังกายไปในตัว²

การรำกริชปัตตานี เป็นการรำรำของช่างตีกริช ถือเป็นขั้นตอนหนึ่งหลังจากทำกริชเสร็จ โดยช่างทำกริชจะยึดหลักการปฏิบัตินามาทดลองรำรำ เพื่อทดสอบคุณภาพของกริช มีความคล่องตัวในการใช้กริชแต่ละเล่มว่ามีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด นอกจากนั้นการรำกริชยังถือเป็นการออกกำลังกายเพื่อผ่อนคลาย ความเมื่อยล้าจากการทำกริช เนื่องจากการแกะสลัก หัวกริช ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ต้องอาศัยความละเอียด ประณีตสูง ช่างทำกริชจะต้องใช้สมาธิและใช้กำลังข้อมือเป็นเวลานาน การรำกริชจึงเป็นการช่วยคลายกล้ามเนื้อได้เป็นอย่างดี และเป็นการดึงดูดให้ลูกค้าสนใจเรื่องกริช

การทำกริชและรำกริชปัตตานี เป็นการสืบทอดการทำกริชตามสายตระกูล โดยไม่ปรากฏหลักฐานเด่นชัด แต่ผู้วิจัยสามารถที่จะศึกษาย้อนกลับไปได้ประมาณ พ.ศ. 2352 โดยเริ่มจากตระกูลบันไดชะเระ (บันได แปลว่า ช่าง ชะเระ เป็นชื่อที่เจ้าเมืองรามันห์ตั้งให้) เป็นช่างฝีมือเอกชาวชวาที่หลบหนีเข้ามาอยู่ในเมืองรามันห์ ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดยะลา และเป็นต้นคิดรูปแบบใบกริชแบบบันไดชะเระ ขึ้นในเมืองนี้ เป็นช่างที่มีผลงานและมีลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก มีเกียรติคุณปรากฏว่าช่างในกลุ่มนี้มีผลงานแพร่หลายและอยู่ในอุปถัมภ์ของเจ้าเมืองรามันห์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ประมาณ พ.ศ. 2425 William Camaron บันทึกไว้ว่าในบริเวณวังของรายาเมืองรามันห์ มีคนงานที่ชำนาญในการทำหอก กริช มีดพร้าและอาวุธอื่นๆ ซึ่งในสมัยนั้นกริชมี 7 แบบ คือแบบจือรีตอ แบบอานะลัง แบบสนุฆิส แบบแบกอสญูการ์ แบบบันไดชะเระ แบบบาหลิ และแบบแคแบะอาริสหรือกาฮีอาริส กริชแต่ละแบบมีความแตกต่างกันในรูปและรายละเอียดของตัวกริช ทั้ง 7 รูปแบบนี้ บันไดชะเระ ได้ถ่ายทอดการทำกริชให้กับศิษย์ 7 คน โดยแต่ละคนจะได้คนละหนึ่งแบบ และได้แยกย้ายไปทำกริชตามรูปแบบที่ตนได้รับการถ่ายทอดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งแบบจือรีตอ แบบอานะลัง แบบบรูตฆิส แบบแบกอชิญูกัลปี และแบบแคแบะอาริสหรือกาฮีอาริส ได้สูญหายไปแล้ว และแบบที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน คือ แบบบันไดชะเระ และแบบบาหลิ บันไดชะเระ ได้ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ รุ่นต่อมาอีก 7 คน คือ ต่วนบูเต็ก รือชะ บันไดคอเถาะ บันไดรือรามะ และอีก 3 ท่านไม่สามารถสืบค้นหาข้อมูลได้ ต่วนบูเต็ก และรือชะ

² สัมภาษณ์ตีพะลี อะตะนู และกลุ่มช่างทำกริชรามันห์ ตำบลตะโล๊ะหะลอล อำเภอรามันห์ จังหวัดยะลา, วันที่ 5 มีนาคม 2551.

เป็นลูกศิษย์รุ่นที่ 2 ของบันไดซาร๊ะและได้ทำการถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์รุ่นที่ 3 คือ ส่วนล่อเต็ก ได้รับการถ่ายทอดจากตัวนบูเต็ก ลูกศิษย์รุ่นที่ 4 คือ วันบาโหงวย ได้รับการถ่ายทอดจากตัวนล่อเต็ก ลูกศิษย์รุ่นที่ 5 ตัวนบูเกต หลงสารี ได้รับการถ่ายทอดจากวันบาโหงวย ตัวนบูเกต หลงสารี เกิดปีพ.ศ. 2467 มีอาชีพหลักทำสวนยางและอาชีพเสริมการทำกรีซ (ตัวกรีซ, หัว) และรำกรีซ (ปีพ.ศ 2540 ได้เสียชีวิตอายุ 73 ปี) และผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดการทำกรีซและการรำกรีซ จากตัวนบูเกต หลงสารี มีอยู่ 3 ท่าน คือ

1. นายแซโซ๊ะ อาชีพหลักทำสวนยาง อาชีพเสริมทำกรีซ อายุ 72 ปี อยู่อำเภอโคกโพธิ์

จังหวัดปัตตานี และได้ถ่ายทอดการทำกรีซให้กับนายพิชัย แก้วขาว

2. นายยาซีน อาชีพหลักทำสวนยาง อาชีพเสริมทำกรีซ(ทำได้ทุกส่วน) อายุ 70 ปี อยู่

ตำบลเขาตุม จังหวัดปัตตานี

3. นายตีพะลี อะตะนู อาชีพหลักทำสวนยาง อาชีพเสริมทำกรีซและรำกรีซ อายุ 56 ปี

อยู่ตำบลตะโล๊ะเหลอ อำเภอรามันห์ จังหวัดยะลา ในปีพ.ศ. 2523 ครูได้เข้าเรียนการทำกรีซโดยเริ่มจาก

1. การทำใบกรีซ ใช้เวลาในการฝึกทำประมาณหนึ่งสัปดาห์
2. การทำหัวกรีซ ใช้เวลาในการฝึกทำประมาณสามสัปดาห์
3. การทำฝักกรีซ ใช้เวลาในการฝึกทำประมาณสองสัปดาห์

และในปีพ.ศ. 2525 ครูได้ฝึกการรำกรีซอย่างจริงจัง

ส่วนรือชะ เป็นลูกศิษย์รุ่นที่ 2 ของบันไดซาร๊ะ และได้ทำการถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์รุ่นที่ 3 ไม่สามารถสืบค้นหาข้อมูลได้ ส่วนรุ่นที่ 4 เจ๊ะมีแน ได้ทำการถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์รุ่นที่ 5 เจ๊ะเฮง และเซ็งได้ทำการถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์รุ่นที่ 6 ลีอนิ และเซ็ง ซึ่งเป็นลูกของเจ๊ะเฮง อาชีพหลักทำสวนยาง อาชีพเสริมทำกรีซ(ทำใบกรีซ) อายุ 59 ปี อยู่อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี³

³ สัมภาษณ์ ตีพะลี อะตะนู, 10 กุมภาพันธ์ 2549.

ปัจจุบันพบว่าทั้ง 4 ท่านได้นำไปใช้เป็นอาชีพเสริม ซึ่งสามารถที่จะสืบทอดต่อกันมาได้ แต่ในระยะหลัง 3 ท่านไม่มีการสืบทอดต่อโดยการสอนลูกศิษย์ มีแต่ครูตีพะลี อะตะนู ที่ยังคงถ่ายทอดให้ลูกศิษย์และยังได้อุญร์กัญ์ เผยแพร่การทำกริชและการรำกริชให้คงอยู่ต่อไป โดยท่านได้ทำการสอนให้กับโรงเรียนรามันห์ศิริวิทย์ และโรงเรียนปอเนาะ อำเภอรามันห์ จังหวัดยะลา ในรายวิชาทำกริชช่างตีเหล็ก(กริช) รหัสวิชา ช.01101 และท่านยังได้ทำการสอนที่บ้านให้กับลูกศิษย์ที่สนใจจะศึกษาเพิ่มเติม โดยมีผู้ที่สนใจเข้ารับการฝึกประมาณ 15 ท่าน⁴ ดังนี้

1. นายนิมะยามิ แนนมแมเซียม อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2538 – ปัจจุบัน (2550)อาชีพทำกริช รวม 8 ปี อายุ 25 ปี
2. นายกุมะ คาตุ อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกริช และรำกริช รวม 12 ปี อายุ 29 ปี
3. นายอับดุลรอณีง มะหิละ อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน (2550)อาชีพทำกริช รวม 12 ปี อายุ 32 ปี
4. นายมาหามะเย็งอาบีดิง พุดรอ อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน (2550)อาชีพทำกริช และรำกริช รวม 12 ปี อายุ 34 ปี
5. นายมะยูโซะ อะตะนู อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน (2550)อาชีพทำกริช รวม 12 ปี อายุ 50 ปี
6. นายมะยุบรี มะคีเยาะ ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพหลักทำกริชและรำกริช รวม 12 ปี อายุ 30 ปี
7. นายอารง มะ อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกริช รวม 12 ปี อายุ 80 ปี (เสียชีวิตเมื่อปลายปี 2550)
8. นายอาแว ดีเยาะ อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกริช รวม 12 ปี อายุ 34 ปี

---

⁴ สัมภาษณ์ ตีพะลี อะตะนู, 10 กรกฎาคม 2549.

9. นายชูเบร์ มะหิละ อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกรีซ รวม 12 ปี อายุ 25 ปี
10. นายมะไซมิง นิรุบี เยาะ ปีพ.ศ. 2539 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพหลักทำกรีซและรำกรีซ รวม 12 ปี อายุ 37 ปี
11. นายมะซอแล๊ะ เจ๊ะอาลี อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกรีซรวม 7 ปี อายุ 19 ปี⁵
12. นายเจ๊ะและ มะคีเยาะ อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกรีซรวม 7 ปี อายุ 40 ปี
13. นายอาแซ กาทหลง อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกรีซ รวม 5 ปี อายุ 33 ปี
14. นายเวจิ เตาะเต๊ะ อาชีพหลักทำสวนยาง ปีพ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกรีซ(ทำใบกรีซ) รวม 5 ปี อายุ 60 ปี
15. นายมะแอ โม อาชีพหลักทำสวนยาง อาชีพเสริมทำกรีซ ปีพ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน(2550)อาชีพทำกรีซ รวม 5 ปี อายุ 35 ปี

ปัจจุบันผู้วิจัยพบว่าการถ่ายทอดการทำกรีซและรำกรีซ ของช่างทำกรีซต้องสามารถใช้กรีซและรำกรีซซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในพิธีกรรมการทำกรีซ ในจำนวนผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทั้ง 15 คน มีผู้ที่สามารถทำใบกรีซได้ 1 คน คือ เวจิ เตาะเต๊ะ อายุ 60 ปี และบุคคลที่เหลือจะเน้นการทำค้ำกรีซและฝักกรีซและใน 15 คนมีเพียงหนึ่งคนที่สามารถทำกรีซได้ทุกส่วนของกรีซ คือ นายกูมะ คาคู อายุ 35 ปี ในปัจจุบันพบว่าช่างกรีซทุกคนสามารถรำกรีซได้ในพิธีกรรมส่วนในลักษณะของการแสดงที่มีผู้ว่าจ้างมาติดต่อก็มีเพียง 2 คน คือ มะยูบรี มะคีเยาะ อายุ 30 ปี และมะไซมิง นิรุบี เยาะ อายุ 37 ปี อาจจะเป็นเพราะอายุมาก ขี้อาย พูดภาษาไทยไม่ได้ จึงทำให้ไม่กล้าแสดงออกต่อสาธารณชน

⁵ สัมภาษณ์ มะยูบรี มะคีเยาะ, 17 กันยายน 2550.

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันในกลุ่มช่างทำกริชจะมุ่งเน้นในความถนัดของตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มทำใบกริช 2. กลุ่มทำด้ามกริช 3. กลุ่มทำฝักกริช โดยจะแยกย้ายไปตามกลุ่มต่างๆ และจะมารวมกลุ่มในเวลา 16.00 – 17.00 น. เพื่อเป็นการรำถวายพระศิวะและถือเป็นการออกกำลังกายเพื่อผ่อนคลายความเมื่อยล้าจากการทำงานถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายในแต่ละวัน

มูลเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์นาฏยลักษณะของรำกริชปัตตานี เพราะมีลักษณะสำคัญที่น่าสนใจ กล่าวคือ รูปแบบการแสดงมิได้เกิดจากการสร้างสรรค์งานตามแบบงานของนาฏศิลป์ทั่วไป แต่เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่สร้างจากแรงบันดาลใจจากพิธีกรรมที่สอดแทรกในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามในภาคใต้ รูปแบบของงานจึงสะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะของวัฒนธรรมกลุ่มชนที่มีจุดกำเนิดมายาวนาน และดูเหมือนว่าจะพัฒนาให้กลมกลืนกับสภาพทางสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างไม่หยุดยั้ง หากไม่มีการวิจัยในองค์ความรู้ส่วนนี้ ในอนาคตคนไทยอาจไม่รู้จักรากเหง้าดั้งเดิมของกระบวนการรำกริชปัตตานี เพราะในปัจจุบันการแสดงในพิธีกรรมนี้เริ่มซบเซาลง และได้ปรับเปลี่ยนปรากฏในรูปแบบของประเพณีและการละเล่นที่เกี่ยวข้องกับกริชอยู่หลายอย่าง เป็นการแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ความเชื่อของคนในท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกริชในอดีตที่อยู่ในวิถีชีวิต นับตั้งแต่แรกเกิด สมัยโบราณชาวไทยมุสลิมนิยมให้เด็กเพิ่งคลอดนอนในถาดทองเหลืองหรือถาดเหล็กก็ได้ ในถาดจะปูรองด้วยเบาะ ใต้เบาะหากเป็นเด็กผู้ชายมักวางเครื่องใช้ที่ทำด้วยเหล็ก เช่น กริช หมายถึง ความเข้มแข็ง หากเป็นเด็กผู้หญิงจะวางเครื่องประดับประเภททองไว้ได้เบาะ หมายถึงความสวยงาม ประเพณีเข้าสู่หนัด หรือมาโซะยารี(เข้าอิสลาม) ต้องจัดเตรียมสิ่งของในการทำพิธี คือผ้าขาว 1 หลา ไม้ค้ำผู้เป็น ๆ 1 ตัว เขือกบรจุน้ำใบใหญ่ คั้นกล้วย 1 คั้นเขียนหมาก เงิน 30 บาท และกริชเพื่อความเป็นมงคล และป้องกันเสนียดจัญไร ประเพณีแต่งงาน โดยคู่บ่าวสาวนิยมแต่งกายในวันเข้าพิธี ด้วยผ้าที่มีสีสนแวววาวเรียกว่าผ้าชอแก็ะ เจ้าสาวใส่ชุดบานง เจ้าบ่าวแต่งชุดสลิเน และที่ชุดสลิเนของเจ้าบ่าวมักหนีบกริชไว้ด้วยเพื่อเสริมความสง่างามและความมีตะบะ การแสดงมะโย่ง ในการแสดงมะโย่ง ตัวนาง(เมาะโย่ง) จะสวมเสื้อกะบายอแขนยาว ใช้ผ้าที่มีลวดลายสดใส มีผ้าสไบคล้องคอ ห้อยชายลงมา ตัวพระ(มะโย่ง) นุ่งกางเกงสีขาวตัดด้วยผ้าแพร แล้วนุ่งผ้าโสร่งทับบนกางเกงหนีบกริชด้านซ้ายและหัวกริชจะอยู่ด้านซ้ายของอกเพื่อความสง่างาม การต่อสู้แบบสลิละ ในความหมายคือ ศิลปะการป้องกันตัวของมลายูสมัยก่อน ในการแสดงต่อสู้แบบสลิละ คู่ต่อสู้จะสวมเสื้อดอก คอกกลม หรือคอดั่ง นุ่งกางเกงขายาวสวมผ้าโสร่งลวดลายแวววาว สีสดใส ที่เรียกว่าผ้าชอแก็ะ ทับบนกางเกง คาดสะเอวด้วยผ้าลือปัก หนีบกริชไว้ทั้งด้านซ้ายและขวาตามความถนัดแต่หัวกริชจะเฉียงระดับสะเอว เพื่อใช้ในการต่อสู้

นอกจากนี้แล้วในการแสดงrongเงิงในสมัยโบราณผู้เดินฝ่ายชายจะเหน็บกริชไว้ทั้งด้านซ้ายและขวาตามความถนัดแต่หัวกริชจะเฉียงระดับสะเอว แต่ในปัจจุบันไม่ได้เหน็บกริชแล้ว อาจจะเป็นเพราะหากกริชได้ยากหรือเป็นการผิดกฎหมายก็ได้ และอาจสูญหายได้ดังชุดการแสดง บางชุด งานวิจัยชิ้นนี้เป็นองค์ความรู้ในรูปแบบงานวิชาการที่จะช่วยอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงดังกล่าวให้เป็นมรดกของสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของการรำกริชในจังหวัดปัตตานี
2. ศึกษาองค์ประกอบการแสดงรำกริชในจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อวิเคราะห์การแสดง กระบวนท่ารำกริชในจังหวัดปัตตานี

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการรำกริชปัตตานี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536-2549 จากครุฑีพะณี อะตะนู ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าการรำกริชปัตตานี มีจำนวนมากเพื่อจะได้เข้าใจความหมายตรงกัน จึงขออธิบายความหมายที่ใช้ในการเขียนศัพท์เฉพาะของท่ารำกริชให้เข้าใจตรงกันในการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

กริช เป็นศาสตราวุธชนิดหนึ่ง มีลักษณะปลายแหลม มีขนาดสั้นบ้าง ยาวบ้าง ความยาวเฉลี่ยประมาณ 12 – 16 นิ้ว รูปร่างแต่ปลายเรียวแหลมเล็กก็มี ตรงกลางป่องก็มี เป็นรูปคดไปคดมาอย่างที่เรียกว่าคดกริชก็มี คดแต่ตอนปลายเพียงคดเดียวก็มี ชาวมลายูถือกันว่านักรบผู้ใดถือกริชหลายคด ผู้นั้นนับเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่และมีอำนาจเหนือกองทัพ

รำกริช เป็นพิธีกรรมอยู่ในขั้นตอนหนึ่งหลังจากทำกริชเสร็จ โดยช่างทำกริชจะนำมาทดลองรำกริช เพื่อทดสอบคุณภาพของกริช มีความคล่องตัวในการใช้กริชแต่ละเล่มว่ามีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใดเนื่องจากการแกะสลัก หัวกริช ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ต้องอาศัยความละเอียด ประณีตสูง ช่างทำกริชจะต้องใช้สมาธิและใช้กำลังข้อมือเป็นเวลานาน การรำกริชจึงเป็นการช่วยคลายกล้ามเนื้อได้เป็นอย่างดี

ปัตตานี ในอดีตความหมายรวมถึง ยะลาและนราธิวาส เมื่อปีพ.ศ. 2476 ได้แบ่งภาคใต้ตอนล่างเป็นจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสจนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แบบแผนการแสดงของกลุ่มชนท้องถิ่นทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่หายาก
2. เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการและงานวิจัยในภูมิภาคเอเชียได้อย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสารและแหล่งข้อมูลภาคสนาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เอกสารข้อมูลที่นักวิชาการท้องถิ่นเขียนขึ้นเกี่ยวกับการรำกริชปัตตานี
 ศิพะที อะตะนู.เอกสารประกอบคู่มือการทำกริชรามันห์.โครงการเร่งด่วนตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ.2547 ศึกษาเรื่องคุณสมบัติของช่าง วิธีทำและรูปแบบของกริช ซึ่งเป็นข้อมูลสนับสนุนเรื่องความเชื่อและองค์ประกอบการแสดง
2. เอกสารทางวิชาการ ได้แก่ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำกริชปัตตานีในภาคใต้
 ศิพะที อะตะนู และคณะ.โครงการ “การอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการ ทำกริชรามันห์ ตำบลตะโล๊ะหะลอ อำเภอรามันห์ จังหวัดยะลา” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้ศึกษาเรื่อง “การอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะ การทำกริชรามันห์ ตำบลตะโล๊ะหะลอ อำเภอรามันห์ จังหวัดยะลา” เป็นการกล่าวถึงศาสตร์แห่งวิธีการทำกริชของชาวมุสลิมในภาคใต้ของประเทศไทย ข้อมูลส่วนนี้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญในอันที่จะเชื่อมโยงเนื้อหาส่วนอื่นๆของงานวิจัย

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบุลย์ และคณะ.กะเทาะสนิมกริช:แลวิถีชีวิตชาวใต้ตอนล่าง.กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,2543.234 หน้า ศึกษาเรื่องกะเทาะสนิมกริช:แลวิถีชีวิตชาวใต้ตอนล่าง นำเสนอพิธีกรรมกับความเชื่อของคนในชุมชนภาคใต้ตอนล่าง เป็นเนื้อหาที่ช่วยการวิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจนขึ้น

ในส่วนข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามทั้งสองส่วน คือ การเก็บข้อมูลทั่วไป และการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงรำกริชปัตตานี โดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และ ฝึกปฏิบัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interviews) นอกจากการสังเกตแล้วผู้วิจัยได้ใช้การเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์จากบุคคลที่เป็นผู้แสดงรำกริชปัตตานี ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และนักวิชาการ โดยแยกการสัมภาษณ์ออกเป็นดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้แสดงรำกริชปัตตานี และบุคคลทั่วไปที่ชมการแสดง โดยใช้แนวคำถามกว้าง ๆ และสามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1.1 กลุ่มผู้ชมที่ได้รับชมการแสดงรำกริชปัตตานี

1.1.2 กลุ่มศิลปินผู้มีความสามารถในการแสดงรำกริชปัตตานี

2. การสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัยได้สังเกตการณ์การแสดงรำกริชปัตตานี ซึ่งเป็นการแสดงจริงบนเวที ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสศึกษาและเก็บข้อมูลจากประสบการณ์ตรง

3. การที่ผู้วิจัยได้มีส่วนเข้าร่วมการฝึกปฏิบัติแล้วนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ วิเคราะห์ โดยเรียบเรียงเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์